

Almanacka

För Året

Efter Frälsharens CHARLES Föddelse

1789.

Till GÖTTEBORGS Horizont,

Eller 57 grad. 42 min. Pol-högd, och $24\frac{1}{2}$ tids
min. Meridian-skilnad Väster om Stock-
holms Observatorium.

Efter Kongl. Maj:ts Nådigsste Stad-
gande, utgifwen

Åf Dess Wetenskaps = Academie.

Mån-Förm.
den 3 Nov.



STOCKHOLM,

Tryckt hos JOHAN GEORG LANGE.

Exemplaret säljes häftadt och skuret för 1 Skilling.



Föresättning af framl. Professoren och Rid-
daren J. G. Wallerii belönte Swar, up-
på Kgl. Wet. Academiens Fråga, angå-
ende Åkerjord = arternas Skiljemårten,
samt deras förbättring genom tjenlig
Jord = blandning *).

Mårgel = mylla är Ler = mårgel blandad med myl-
la. Har utseende af mull och är ej skild ifrån den
så kallade Mullige Jord = mårg. Wål torrkad frä-
ser den med syror, som annan Ler = mårgel; men
åger, uppblött i watten, foga eller ingen klubbighet;
hårdnar och icke stort i torrka, men wål och snart
sönderfaller i watten i små slagor. Lykes åga sitt
ursprung af Ler = mylla, i hwilken något flytande
Kalk-

*) Se det föregående i de 3:ne sist förflutne årens Ålman-
nador till Götteborås Horizont. Hela afhandlingen
finnes uti Kgl. Werensk. Academiens Samling af
Rön och Afhandl. rörande Landtbruket. Tom. III.

Kalk = watten kommit att stadna; eller till hwilken
någon förwittrad mårgel = skiffer, eller förmultnade
Mulle = skal blifwit af watten tillförde. Wißt är
det, att denna jord = art är ganska sällsynt, och ef-
ter berättelse finnes på de ställen, där Kalkberg och
Mårgel = skiffer äro i närden. Orsaken till dessa gifnin-
gar, är den, att Ler = mårgel icke finnes i dagen,
och myllan icke på djupet.

Mo, eller **Mo** = jord är af något skiljagtig färg,
gul eller röddagtig, åtminstone gulnar något i wåta,
men blir röddagtig i eld; ser grönig ut, då hon är
torr, och består af skarpa och hårda partiklar, blan-
dade med några större eller mindre sandkorn. Åger
icke Lerans lenhet och slipprighet, ehuru hon gärna
insuger watten, och deraf så uppmjukas, att hon
blir nästan rinnande, och låter intet arbeta sig. Då
hon rå gnuggas imellan fingrarne, packar hon sig
något, lifasom hon skulle blifwit något uppblött,

och den som finnes utan sand, kännes som den wa-
re något hal, nästan som Tålgsten. Hårdnar nog
hastigt och starkt i torrka, så att den knappt med
Hammar kan sönderslås, hvarföre den ock, i bland-
ning med Lera, brukas af Allmoget till Murbruk,
utan Kalk, och kallas derföre Hemmo. Finnes i alla
Stegar på Höglandig Mark, alltid på underlig-
gande Bårg, till större eller mindre djup, hwilket
jag ej allenast sjelf ärfarit, utan äfwen inhämtadt
af Dalkorlar, som äro wane wid gräf-i-gar. Så
i anseende härtil, som des omtalte egenskaper, är
denne jord-art ganska otjenlig till Åkerjord; långt
nyttigare att lemna till Stegs-jord, hvarföre hon
ock allmänt kallas Tallmo eller Pinmo. Däråft
denna jord kan wara upptagen och brukas till åker,
kan hon wäl något förbättras och bära någon Säd,
men förblifwer dock alltid ibland de ofruktsamaste,
hwarthil des hårda natur samt urderliggande bårg
äro

äro orsaken. All den säd, som på denna jord kan
ärnas, är flen och lätt, rågtunnan omkring 12 Lifs-
punds wigt.

Mo = Lera är en blandning af Mo och Lera,
merändels ock med tillblandning af gröfre eller si-
nare Sand, och går fördenfullt något nära Sand-
blandad Lera, dock warierar mycket i anseende till
proportion imellan Leran och Mon, hwilket kan ut-
rönas, då hon uppblöttes i watten och sedan arbetas
i handen; ty ju segare hon då märkes, desto mer
Lera innehåller hon. Är mindre torr och siraf än
Mon, merändels af ljusgrå eller ljusgul färg, och
har ett grynigt utseende både wät och torr, hwaraf
hon lätt igenkännes. Äger Lerans egenskaper, i
mon af des mer eller mindre tillblandning, at in-
suga watten, deraf uppblötas och sedan segna, samt
låta arbeta sig. Behåller längre watten hos sig än
Mon och torrkar ej så snart; men blifwer ock af torr-

kan hård som ett hållebårg, och swårigen upplöstes. Finnes nära intill Högder och wid roten af Bårgsfräckor, åfwen i Sånken inellan bårgefullar, på grus eller sandbotten, eller underliggande bårge, hwaraf hon är föga sådesbårande, så framt icke hon någorstädes kan finnas underbåddad med Lera, i granskapet med Ler=jord, dit Mon blifwit drifwen. Hon kallas ock Skogs=jord, emedan hon måst finnes i och bredwid Skogsbygden. Enår denna Mo=lera är af rödbrun fårge, bestående af hårda partiklar, kallas hon Allwar=mo, åfwen Rödbleke, hwilken understundom tillika innehåller något kalkartigt åmne, och fråser med syror. Finnes i Wåster=Göthland och på Sland; är mindre förmonlig Åker=jord. Men när Mo=leran kännes något lenare och innehåller någon grof sand brunagtig, kallas hon Röd=lera, som finnes understundom i backarne i Upland; men borde heta Röd

Mo=

Mo=lera, till skillnad ifrån den rödlera, som förut är omtalt.

Sand, eller Sand=jord, består af gröfre eller finare Sand, af åtskillig fårge, men kan dock råknas till två sorter. Den ene af hwit Sand, som kallas Slyg=sand, och är brännande jord wid sid- och hafskanterna. Den andra af gröfre rödagtig Gelf- eller Mur=sand, merändels wid Sand=åsar och backar; råknas ock dertföre till Skogs=jord. Ju gröfre denna sand är, såsom finå klappur, desto bättre kan den wara till Åker, emedan den kan längre qwarhålla musten.

Wid all Sand=jord, så den gröfre som finare, bår noga märkas en stor skillnad, inellan den som är mycket djup, och har ej annan botten än sand, i hwilken all musten snarligen nedrinner utan nytta, och utgör fördenstull en ganska swifsam Åker=jord; och den Sand=jord som på en half till en

alns

alns djup kan vara underbäddad med lera, hwilken lättligen kan hjälpas till mer bördighet af tjenliga tillblandningar. All Såd växer snart i denna brännande jordmon, men är ock ganska sög.

Sandblandad Mo = jord. I all Mo = jord äfwen i Mo = lera, är wäl alltid någon sand inblandad, men i denna sandblandade Mo = jord utgör sanden den drygaste delen, som lättligen ses då hon är torr. Den finnes ej annorstädes än på högländig mark och i sluttningar, med underbäddning af sand eller bärg. Den är alltid nog grund, samt mycket swissam, så wida hon ingen mäst kan quarhålla. När hon är blandad med groft grus och sten och ligger sanft inellan fringstående högder, kallas densamma Gr = jord eller Grus = jord, hwilken i anseende till sitt läge är något förmonligare, än sand-blandade Mo = jorden, men ock mer swårbrukad.

(Fortsättning nästa år.)